

BUTTO VE  
PAKISTAN

KURTULUŞ  
SOSYALİST DERGİ  
YAYINLARI

KİTAP DİZİSİ: 6  
OCAK 2008  
1 YTL

KURTULUŞ  
SOSYALİST DERGİ  
YAYINLARI

**Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:** Önder YILDIZ  
**Adres:** Üsküdar Caddesi Pınar İşhanı No:15 Kat: 3/48 Kartal / İSTANBUL  
**Telefon:** (0216) 488 55 05  
**internet:** <http://kurtulussosyalistdergi.awardspace.com/>  
**e-posta:** kurtulus.s.d@gmail.com

yığınların mücadelelerinin kapitalizm sınırları içine, düzen sınırları içine hapsedilmesi, sahte hedefler doğrultusunda mücadele güçlerinin tüketilmesi anlamını taşır. Ancak bu ve bunun gibi düzen içi ikilemlerin kırılıp bütün diğer seçeneklerin karşısına işçi sınıfının bağımsız mücadelesi temelinde komünizmin konulmasıyla, işçi sınıfı önderliğinde emekçilerin, ezilen yığınların mücadelesi başarıya ulaşabilir, doğrudan kapitalizmi hedef alarak gerçekten emperyalizmden kurtuluşu sağlayabilir. Bu anlamda tüm ezilen, sömürülen yığınlar için kurtuluşun yolu, düzen içi politik seçeneklerin hepsinin karşısına komünizmin çıkartılması, komünizm önderliğinde işçi sınıfının mücadelesinin cephesinde birleşmesidir, işçi sınıfı komünizmidir.

**S**on olarak, anlatılanlara, bir açıdan daha dikkat çekilebilir. Genelde Türkiye, dünya üzerindeki farklı coğrafyalarla, ülkelerle karşılaştırıldığında, benzerlikler arandığında, toplumsal gelişkinlik, emperyalizme ekonomik bağımlılık vb. açılardan, öncelikle akla Latin Amerika gelir. Burada ise özellikle siyasi bağlar göz önünde tutularak başka bir şey daha söylenebilir; bu yazıda geçen Pakistan sözcüklerinin yerine Türkiye konulup isimler Türkçeleştirildiğinde hikaye hiç de yabancı gelmeyecektir. Bu da Pakistan'ın başta ordusuyla çeşitli kurumlarının, politik oluşumlarının Türkiye'yle doğrudan bağlara, etkileşime sahip olmasına, benzetme yerindeyse, Türkiye'nin 'küçük Amerika' olması gibi, Pakistan'ın da Türkiye'nin bir 'minyatürü' hatta 'laboratuvarı' olmasına dayandırılabilir. Dolayısıyla, Pakistan'da olanların Türkiye açısından büyük anlamı olmasında, aynı zamanda böyle bir yan yatmaktadır. Bu bakımdan, bir kere daha vurgulamak gerekirse, *Pakistan'da da Türkiye'de de, militarizme, baskıcı, despotik rejimlere bütünüyle son vermenin de, islamcı gericiliğin yönlendirdiği çıkmaz yollardan kurtulmanın da, emperyalizmin tezgahladığı sözde demokrasi oyunlarını boşa çıkartmanın da yolu, komünizm önderliğinde işçi sınıfının mücadelesidir*; başka hiçbir yol ezilen, sömürülen yığınların kurtuluşunu sağlayamaz.

**P**akistan Halk Partisi lideri Butto, seçim kampanyası sırasında silahlı ve bombalı bir suikastta öldürüldü. Feodal toprak sahibi bir aileden eski başbakan Benazir Butto, Ziya ül-Hak askeri diktatörlüğü tarafından devrilip idam edilen başbakan Zülfikar Ali Butto'nun kızıydı. Benazir Butto'nun öldürüldüğü suikast, Pakistan'da 'istikrar' arayışı planlarını altüst ettiği gibi, bütün bölgeyi de sarstı. Buna dayanarak Butto suikastının politik gelişmeler üzerindeki etkisinin Pakistan'la sınırlı olmadığı, genelde dünya ölçeğine varan bir önem taşıdığı belirtilebilir. Bu, özelden Türkiye için, Pakistan'la siyasi, askeri, kültürel vb. sıkı ilişkiler içinde olması ve ona 'model' ya da 'örnek' oluşturması itibarıyla, daha belirgin bir biçimde geçerli.

Butto suikastının bölge ve dünya politikalarında yeri ve etkileri üzerine değerlendirmeler, islamcılığın tehlikelerinden statükoculuğun dirençlerine, ABD'nin devletleri bölüp parçalama planlarına kadar bir dizi görüşün öne sürülmesine uzanmak durumunda. Butto suikastına ilişkin görüşler de, elbette, genele ilişkin

sahip olunan bakış açısıyla bağlantılı. Ancak gerçekçi ve sağlıklı bir değerlendirmenin, süreci, gelişimi içinde, bütünlüklü olarak ele alan bir yaklaşıma dayanacağını da eklemek gerekir.

Soğuk savaşın, Sovyetler Birliği ve ‘sosyalist blok’un dağılmasıyla sonuçlanmasına varan süreçte –Afganistan’da süren ve Sovyetleri zayıf düşüren savaşın cephe gerisi olması dolayısıyla– Pakistan’ın özel bir yeri vardı. Afganistan’da Sovyet askerleriyle çatışan Mücahidin, ABD ve diğer emperyalistler tarafından esas olarak Pakistan üzerinden destekleniyordu. Sovyet güçleri Afganistan’dan çekildikten sonra, Mücahit grupları arasında çıkan çatışmaları, hepsini ezip kendi iktidarıyla, ‘istikrar’, ‘düzen’ getirerek sonuçlandıran ise, yine Pakistan’daki medreselerde yetiştirilen Taliban olmuştu.

Soğuk savaşın emperyalizm zaferiyle sonuçlanması, süreçte yer alıp politik olarak buna göre şekillenmiş olan güçlerin konumlarını kökten etkiledi, dengeleri değiştirdi. En önemlisi, emperyalizmin zaferi, işçi sınıfının, emekçilerin yenilgisi anlamına, komünizmin, sosyalizmin, solun, demokratik akımların gerilemesi, toplumsal boyutta gözden düşmesi anlamına geliyordu. Bu ortamda bölgede, emperyalizm karşıtı, ABD karşıtı hareketler içerisinde ilerici, sol akımlar gerilerken islamcı akımlar güçleniyordu. Süreç, emperyalizmin yeni ‘tehdit’ olarak ‘islamcı terörizm’ göstermesine, safların ‘Batı’ ve ‘islam’ biçiminde ayrılmasına kadar vardı.

11 Eylül El Kaide saldırısı, bu politik saflaşmanın askeri müdahalelere dayanak oluşturması açısından, dönüm noktası oldu. ABD, temelde enerji kaynakları ve aktarma yolları üzerinde denetimi tekeline almayı hedefleyen emperyalist saldırılarına, 11 Eylül’ü ve ‘El Kaide bağlantısını’ –yalanlar üzerine de kurulu olsa– gerekçe yaptı, Afganistan ve Irak’a askeri operasyon düzenledi, işgale girişti. Bu anlamda, Afganistan ve Taliban, orada El Kaide’nin varlığı ve üslenmesi üzerinden hedef alınmıştı.

ABD’nin Afganistan saldırısı, Pakistan’ı da doğrudan etkiledi ve çatışma sürecinin içine çekti. Sınır boyundaki aşiretlerin, etnik yapının ortaklığından öteye, Afganistan’da Mücahidin’in Sovyet birliklerine karşı yürüttüğü savaş sırasında, cephe gerisi hazırlık, lojistik destek, göçmenler vb. üzerinden –özellikle Taliban’ın Pakistan’daki medreselerde yetişmiş olması nedeniyle– karşılıklı ilişkiler çok gelişmişti. Bu temelde, ABD’nin Afganistan saldırısının ardından ‘uluslararası koalisyon’ kuvvetleri ile savaşan Taliban da yine cephe gerisi olarak Pakistan’a yöneldi, dayandı. Aynı biçimde, Pakistan’da da, ABD saldırısına karşı islam

fazla islamcı olmaya çalışmaları ne de baskıyı, şiddeti tırmandırmaları sonucu değiştirmemektedir. Ezilen, sömürülen sınıflar, işçiler, emekçiler, bağımlı halklar açısından ise, sonuçta olan, bir tarafta emperyalizm ve işbirlikçileri ile diğer tarafta dinci gericiliğin politikaları arasına sıkıştırılıp hapsedilmeleri, yokluk, yoksulluk, azgınca sömürü ve kölece baskı koşullarının üzerine ek olarak vahşet düzeyine varan saldırganlık ve çatışma ortamından kendi çıkarlarına bir çıkış yolu bulamamalarıdır.

Emperyalistler ve işbirlikçileri gibi, yığınsal hareketleri denetimlerine alan islamcı geriler de işçilerin, emekçilerin, ezilen, sömürülen kitlelerin çıkarlarını temsil edemezler. Statükoları ve kendi iktidarlarının sürmesini savunan emperyalizmin işbirlikçisi güçlerin, rejimlerin ulusal devlet ve ulusal çıkarları temsil ettiği ne kadar gerçekdışı ve sahte ise, emperyalistler ve yine çeşitli emperyalist işbirlikçilerinden özgürlük ve demokrasi beklemek de o kadar boşunadır. Aynı şekilde, dünya ölçeğinde işçi sınıfının yenilgisi sonucunda, solun, sosyalizmin gerilediği bu dönemde, emperyalist saldırganlığa karşı hareketler içerisinde ileri çıkan islamcılık da –temelde kapitalizm karşıtı bir niteliğe sahip olmaması nedeniyle– işçi ve emekçi yığınların çıkarlarına değil, aksine mücadelelerinin varolan düzen içerisinde tutulmalarına hizmet etmek durumundadır.

Bağımlı ülkelerin ezilen, sömürülen yığınlarının kurtuluşu, emperyalizmin işbirlikçisi rejimlerin yıkılmasında, emperyalizmden bağımsızlığın kazanılmasında, emperyalizme karşı da tutarlı, kalıcı ve başarılı bir mücadele vermek mümkün değildir. Bu yüzden tek gerçekten kapitalizm karşıtı sınıf olan işçi sınıfının bağımsız mücadelesini yükseltmesi, yığınsal mücadeleler içinde ileri atılıp öne geçmesi, emperyalistlere ve işbirlikçilerine karşı verilen mücadeleler de dahil bütün bu yığınsal mücadelelerin başarısı açısından belirleyici önemdedir. İşçi sınıfının bunu başarabilmesi ise, kendi komünist politikasına, komünizmin önderliğine sahip olmasına bağlıdır. Diğer bir deyişle, işçi sınıfının, komünizmin etkinliği, bağımsızlığı, önderliği, ezilen, sömürülen yığınların mücadelelerinin başarısının yoludur, güvencesidir.

Emperyalistler ve işbirlikçilerinin çıkarlarını temsil eden bir ‘Batı yandaşlığı’ ile bağımlı Ortadoğu halklarını, müslüman nüfusu temsil etmek adına öne çıkan islamcılık arasındaki politik saflaşma, bu yüzden, işçilerin, emekçilerin, ezilen halkların kurtuluşlarının önündeki en büyük engeldir. Emperyalistlerin seçenekleri ile islamcılık arasındaki ikileme sıkıştırılmak, hapsedilmek, ezilen, sömürülen

mundadırlar. Ama ilk bakışta görünenin ötesine geçildiğinde başka olasılıklar belirir. Müşerref'in başında olduğu 'derin devlet', sıkı sıkıya sarıldığı iktidarı muhalefetle paylaşması yönündeki baskılara karşı direnme eğilimindedir. Kendi destekçisi olarak gördüğü emperyalist Batı ile 'ezeli düşmanı' Hindistan arasında, soğuk savaş sonrasında değişen dengeler ortamında yakın ilişkilerin gelişmesi süreci karşısında, 'ulusal çıkarların savunucusu olarak ulusal devletin korunması' iddiasının bu tutuma dayanak oluşturduğu söylenebilir. Bu politik tutum, onu Butto suikastı zanlıları arasında birinci sıraya yerleştirmektedir. ABD ise, çeşitli karmaşık ve hatta çelişkili doğrultularda gibi görünen komplolara sıkça kaynaklık etmesi nedeniyle, bu konuda adı çıkmış ve kötü ünlüdür; bu bakımdan zanlılar arasında sayılmadan olmaz.

Ancak cevabın hangisi olduğundan ya da Butto'nun öldürülmesi komplosunun tam olarak nasıl gerçekleştiğinden daha önemli olan, bu eylemin politik sonuçlarıdır. Yani politik gelişmeler üzerindeki etkileri, sonuçları bakımından, suikastın kimin tarafından gerçekleştirildiğinin önemi ikincildir. Eylem hangi tekil güç tarafından gerçekleştirilmiş olursa olsun, bundan kimin yararlanacağını, kimin çıkarına hizmet edeceğini belirleyecek olan, varolan politik güçler ve bunlar arasındaki mücadeledir. Bu gerçek, özellikle, toplum üzerindeki sarsıcı etkisi, eylemin kendi boyutlarını misliyle aşan terör eylemleri için daha da fazla geçerlidir.

Butto suikastının politik etkileri açısından ise, ilk saptanması gereken, ABD'nin 'istikrar' planının bozulduğu, 'islamcı terörizme karşı demokratik alternatifin' ağır darbe yediğidir. Buna bağlı olarak islamcılar güç kazanmak durumundadır. Diğer yandan Müşerref rejimi, bütün yönlerden yükselen muhalefet dalgasıyla sarsılmakta, aşağıdan ve 'yukarıdan' –ABD'den, emperyalistlerden– gelen baskılar, basınçlar arasında sağa sola savrulularak, bir yandan açık şiddet ve zora başvurarak bir yandan çok sıkışınca tavizler vererek ayakta durmaya çabalamaktadır. Ancak giderek yükselen mücadeleler ve keskinleşen çatışmalar ortamında, gelişmeler kestirilemeyecek yönler almaya doğru ilerlemekte, rejimin kendisini sürdürebilmesi daha da 'tehlikeye' girmektedir.

Bu gelişmelerde dikkati çeken yan, karşıt güçlerin mücadeleleri içinde birbirlerinin gelişmesine neden olmalarıdır. Adeta islamcılarının güçlenmesi, 'Batının', emperyalistlerin baskılarının, saldırılarının artmasına yol açmakta, ABD'nin, emperyalizmin saldırıları karşısında ise islamcılar daha da gelişip güçlenmektedir. Müşerref askeri diktatörlüğü gibi emperyalizmin işbirlikçisi rejimlerin ne daha

bayrağı altında yığınsal hareketler gelişti. ABD ise, 'teröre karşı savaşında' müttefiki Pakistan devletinin, ordusunun işbirliğine başvuruyordu.

Buna karşılık, Müşerref askeri diktatörlüğü, ABD saldırısı karşısında islamcılık doğrultusunda yükselen yığınsal hareket yüzünden, toplumsal dayanağını iyice kaybediyor, ABD'nin istediği politikayı yürütmekte zorlanıyordu. Yıllar sonra Müşerref, ABD'nin kendilerini de bombalamakla tehdit etmesi üzerine, Afganistan saldırısına ortak olmak zorunda kaldıklarını açıkladı. Bu sırada, Bush da, yine benzer biçimde, El Kaide liderlerini yakalamak için Pakistan'a girebileceklerinden söz etmekteydi.

Afganistan'da, ABD ve NATO, El Kaide liderliğini, Usame bin Ladin'i yakalamadığı gibi, Taliban'ı da ortadan kaldıramadı; 2005 sonrası direniş güçlenirken Taliban da yeniden etkinliğini yaygınlaştırıyordu. Bu gelişmeler Pakistan'a da yansıyor, özellikle medreseler odaklı olarak islamcı hareket gelişip Müşerref iktidarının karşısına çıkıyordu. Bu durumda ABD ise, 'islamcı terörizme' karşı daha fazla mücadele etmesi için Müşerref iktidarı üzerindeki baskısını artırıyordu.

Ekim 2006'da, ABD'nin tutumuna da uygun olarak, Pakistan askerleri, El Kaide'ye ait olduğunu iddia ettikleri bir medresede 80 öğrenciyi öldürdü. Devlet güçlerinin uyguladığı açık baskı ve şiddet, giderek gerilimi tırmandırdı, toplumsal tepkileri geliştirdi. Bu süreç içerisinde, Mayıs 2007'de, Müşerref'in Yüksek Mahkeme Başkanı Çaudri'yi görevden alması üzerine avukatlar sokaklara döküldü. Daha önce Lal Mescid'de şeriat mahkemesi ilan edilmesine karşı yüz bin kişilik yürüyüş yapan Müşerref taraftarlarının Çaudri yandaşlarına saldırısında onlarca kişi öldü. Çaudri'yi destekleyen muhalefet genel greve giderken Karaçi'de beş kişiden fazla bir araya gelmek, toplanmak yasaklanıyordu.

Temmuz'da ise, yüzlerce islamcının direndiği Lal Mescid medresesine saldıran ordu, onlarca kişiyi öldürdü. Bu saldırı, toplumsal tepkilere yol açarak Müşerref rejimini daha da zayıflattı. Veziristan bölgesinde Taliban barış anlaşmasına son verip saldırıları tırmandırdı, etkinliğini artırdı. Öte yandan, Yüksek Mahkeme, Çaudri'nin görevden alınmasını hukuka aykırı buldu; Müşerref karara uyacağını açıklamak durumunda kaldı.

Müşerref iktidarının güçsüz düşmesi, sürdürülebilirliğinin tehlikeye girmesi, ABD'yi 'islamcı terörizme' karşı mücadelede alternatif aramaya itti. İşte Müşerref askeri diktatörlüğünün yasakladığı sürgündeki liderler, Nawaz Şerif ve Benazir Butto'nun Pakistan'a dönmeleri bu süreçte gündeme geldi. ABD, Müşerref ile Butto'yu iktidarı paylaşma konusunda anlaşmaya yöneltti.

Eylül'de, Müşerref'in 1999'da devirdiği Pakistan Müslüman Birliği lideri Nawaz Şerif, Yüksek Mahkemenin ülkeye dönebileceği kararının ardından döndüğü Pakistan'a sokulmadı, sınır dışı edildi. Polisle çatışan 4 bin kadar yandaş gözaltına alındı. AB, Şerif'in kalmasına izin verilmesini isterken, ABD, olayı, 'Pakistan'ın iç sorunu' olarak niteliyordu. Ekim'de ise, Müşerref'le uzlaşan ve hakkındaki yolsuzluk suçlamaları düşürülen Butto, 8 yıllık sürgün yaşamının ardından Pakistan'a döndü. Karaçi'deki karşılama gösterileri sırasında yüzden fazla kişinin öldüğü iki bombalı saldırıdan kurtulan Butto, Pakistan derin devletini suçluyordu.

Kasım'da, 'İslamcı teröre karşı mücadele' gerekçesiyle, Müşerref, olağanüstü hal ilan etti, anayasayı askıya aldı. Seçimler ertelendi, 'hükümet ve ordu karşıtı' yayınlar yasaklandı. Müşerref'in aynı anda devlet başkanı ve genelkurmay başkanı olmasını tartışıp kararlaştıracak olan Yüksek Mahkeme kuşatılıp olağanüstü hal kararını tanımayan Başyargıç Çaudri tekrar görevden alındı. Diğer yandan, demokrasi yürüyüşüne katılmasını engellemek için ev hapsinde tutulan Butto Müşerref'in istifasını isterken binlerce muhalif de gözaltına alınıyordu. Müşerref'in bileşimini değiştirdiği Pakistan Yüksek Mahkemesi, genelkurmay başkanırken Müşerref'in yeniden devlet başkanı seçilmesine yapılan itirazı reddetti. Buna karşılık '2. Müşerref darbesi', emperyalistlerin de onayını alamadı, tepkisini çekti. Bush, Müşerref'in genelkurmay başkanlığını bırakmasını ve seçimlerin yapılmasını isterken Commonwealth Pakistan'ın üyeliğini askıya aldı.

Baskılar karşısında geri adım atan Müşerref, genelkurmay başkanlığını eski istihbarat teşkilatı başkanına bırakıp devlet başkanı olarak yemin etti, olağanüstü hali kaldıracağını açıkladı. Bu sırada, Nawaz Şerif yeniden Pakistan'a döndü. Aralık başında Pakistan'a giden Cumhurbaşkanı Gül, Müşerref'in yanısıra muhalefet liderleri Butto, Şerif ve İmran Han'la görüşerek Türkiye seçimlerini örnek gösteriyor, ABD'nin uygulamaya koyduğu 'demokratik alternatifle istikrar sağlanması' planı doğrultusunda etkin rol üstleniyordu. 15 Aralık'ta Müşerref, Bush'a söz verdiği gibi, olağanüstü hali kaldırdı.

Ancak Aralık sonunda gelişmeler farklı bir boyut aldı, Benazir Butto seçim mitinginde öldürüldü. Butto için yapılan cenaze törenine yüz binler katıldı. Aynı zamanda suikastı protesto gösterileri de bütün Pakistan'a yayıldı. Bu sırada çatışmalarda onlarca kişi öldü, resmi binalar, iktidar partisi büroları yakıldı. Sokaklara dökülen kitlelere karşı yer yer ordu devreye girerken protestocular da Müşerref'i istifaya çağırıyordu.

Suikasta ilişkin, hükümet El Kaide'yi suçlarken El Kaide ve Taliban ilgileri olmadığını açıklıyordu. Butto'nun partisinden Nawaz Şerif'e kadar muhalefet ise, Müşerref'e yüklenip uluslararası soruşturma talep ediyor, ABD Temsilciler Meclisi Başkanı Pelosi de uluslararası soruşturma istemine katılıyordu. Seçimler 18 Şubat'a ertelenirken Butto'nun oğlu ve eşinin başına getirildiği Pakistan Halk Partisi ile Nawaz Şerif'in partisi Pakistan Müslüman Birliği-N, seçimlere katılacaklarını açıkladılar. Diğer yandan Brüksel merkezli Uluslararası Kriz Grubu, seçimlerin adil olabilmesi için, Müşerref'in istifası, geçiş hükümeti kurulması, anayasanın yeniden yürürlüğe konması, yargı bağımsızlığının sağlanması gibi önlemlerin yanısıra, Butto suikastının uluslararası denetim altında soruşturulmasını ileri sürüyordu.

**B**utto suikastı, politik gelişmelerin akışını birden çarpıcı biçimde etkiledi. Butto'nun öldürülmesiyle yeniden belirsizleşen, tehlikeye giren seçim sürecinde, suikastın kimin tarafından düzenlendiği sorunu, politik mücadele ve tartışmanın odak noktasına geldi. Butto'nun öldürülmesi konusunda neden ve zanlı arandığında, varılacak sonuç, bunların az sayıda olmadığıdır. 'Batının temsilcisi' Butto, İslamcılara karşı daha keskin bir mücadele vaat ediyor, El Kaide de Butto'yu tehdit ediyordu. Hükümet de suikasttan El Kaide'yi sorumlu tutmak için hiç zaman kaybetmemişti. Ama Pakistan'a döndüğünde yapılan saldırıda da devleti suçlamış olan Butto, yaşamına mal olan suikasttan kısa bir süre önce, öldürüldüğü takdirde bundan Müşerref'in sorumlu olacağını söylemişti. Suikastın ardından partisi ve muhalefet de Müşerref'in sorumluluğuna işaret ediyordu. Öte yandan, gelişmelere ABD'nin bölge devletlerini 'bölüp parçalaması' planları açısından bakanlar, suikastın ardında, istikrarsızlık ve kaosa yol açarak 'nükleer silah sahibi' Pakistan'a –bu silahların 'yanlış' ellere geçmesi tehlikesini ortadan kaldırmak için– doğrudan askeri müdahale gerekçesi yaratmak isteyen ABD'nin olduğuna inanıyorlardı.

Bütün bu tür terör eylemlerinde olduğu gibi, Butto suikastında da –tetikçilerin arkasındaki– gerçek düzenleyici gücün hiç 'bulunamaması' mümkündür. Aynı zamanda da, komplolar gizli olsa da bunların hizmet edeceği politikaların açıkta olacağını, dolayısıyla saptanabileceği ya da anlaşılabilirliğini de bu söze eklemek gerekir. Bu anlamda, Butto suikastından 'çıkarı' olan, burada değinilen çeşitli güçler sayılabilir.

İslamcılar, Butto'ya açık düşmanlıkları nedeniyle zaten ilk bakışta zanlı konu-